

HỌC VIỆN KHOA HỌC CHÍNH QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH
VIỆN KHOA HỌC CHÍNH TRỊ VÀ TƯ TƯỞNG
CK.0000066777
PGS. TS. PHẠM QUỐC TRUNG - PGS. TS. PHẠM THỊ TÚY
(Đồng chủ biên)

**VẬN DỤNG HỌC THUYẾT
LƯU THÔNG TIỀN TỆ CỦA C. MÁC
TRONG ĐIỀU TIẾT NỀN KINH TẾ
Ở VIỆT NAM HIỆN NAY**
(Sách tham khảo)

YÊN
EU

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA

Mã số: $\frac{33.04}{\text{CTQG-2011}}$

HỌC VIỆN CHÍNH TRỊ - HÀNH CHÍNH QUỐC GIA HỒ CHÍ MINH
VIỆN KINH TẾ

PGS. TS. PHẠM QUỐC TRUNG - PGS. TS. PHẠM THỊ TÚY

(Đồng chủ biên)

VẬN DỤNG HỌC THUYẾT LƯU THÔNG TIỀN TỆ CỦA C. MÁC TRONG ĐIỀU TIẾT NỀN KINH TẾ Ở VIỆT NAM HIỆN NAY

(Sách tham khảo)

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT
HÀ NỘI - 2012

ĐỒNG CHỦ BIÊN

PGS.TS. PHẠM QUỐC TRUNG

PGS.TS. PHẠM THỊ TÚY

CÁC THÀNH VIÊN THAM GIA

PGS.TS. LÊ QUỐC LÝ

PGS.TS. PHẠM THỊ TUỆ

PGS.TS. NGUYỄN NGỌC THANH

PGS.TS. ĐÀO THỊ NGỌC MINH

PGS.TS. HƯỚNG XUÂN THẠCH

TS. TRẦN ĐĂNG THỊNH

ThS. HOÀNG NGỌC HẢI

ThS. VANNALAD CHAYYAVONG

ThS. HOÀNG GIANG

ThS. VŨ VĂN NĂM

ThS. NGUYỄN VĂN HÙNG

ThS. LÊ XUÂN TẠO

ThS. NGUYỄN DŨNG ANH

ThS. NGUYỄN MẬU TRUNG

ThS. HỒ HƯƠNG MAI

ThS. TRƯƠNG THỊ MỸ NHÂN

ThS. TRẦN ĐỨC LƯƠNG

ThS. NGUYỄN THỊ LOAN

ThS. LÊ VĂN NAM

ThS. PHẠM ĐỨC MINH

ThS. HOÀNG THỊ TUYẾT NHUNG

CN. LÊ QUANG THẮNG

ThS. TRÀ NGỌC PHONG

ThS. NGUYỄN THỊ HUỆ

ThS. HỒNG THỊ MINH

ThS. HOÀNG HẢI

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Cương lĩnh xây dựng đất nước trong thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội (bổ sung, phát triển năm 2011) tiếp tục khẳng định: “Đảng lấy chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh làm nền tảng tư tưởng, kim chỉ nam cho hành động”. Đây là một luận điểm cực kỳ quan trọng được khái quát, rút ra từ thực tiễn phong phú, sinh động của cuộc cách mạng dân tộc dân chủ nhân dân và cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa ở nước ta, nó chỉ ra nguồn gốc sâu xa của mọi thắng lợi của cách mạng Việt Nam do Đảng Cộng sản Việt Nam tổ chức, lãnh đạo, được lý luận Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh soi đường, chỉ lối.

Trong quá trình đổi mới và phát triển nền kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa, các tư tưởng kinh tế của C.Mác đã trở thành nền tảng lý luận kinh tế cơ bản để Việt Nam có được những thành tựu như ngày hôm nay. Mặc dù, trong hệ thống các tư tưởng kinh tế của ông, học thuyết giá trị, giá trị thặng dư đóng vai trò trụ cột, là “hòn đá tảng” trong bộ *Tư bản*, nhưng phạm trù “tiền tệ” nói chung, học thuyết lưu thông tiền tệ nói riêng có vai trò quan trọng trong sự vận hành của toàn bộ nền kinh tế. Với tư cách là “huyết mạch” của mọi nền kinh tế, tiền tệ và lưu thông tiền tệ đang ngày càng khẳng định vai trò đặc biệt quan trọng của mình trong nền kinh tế thị trường hiện đại và nền kinh tế toàn cầu hiện nay. Bởi vậy, trở lại và nghiên cứu một cách cẩn trọng, toàn diện hơn đến các tư tưởng kinh tế của Mác nói chung, nhất là học thuyết lưu thông

tiên tệ nói riêng, trong đó đặc biệt nhấn mạnh quy luật lưu thông tiên tệ là cần thiết và cấp bách cả về lý luận và vận dụng thực tiễn trong điều kiện kinh tế Việt Nam đang chịu những tác động nhất định từ cuộc khủng hoảng kinh tế thế giới hiện nay.

Để giúp bạn đọc có thêm tài liệu nghiên cứu, tham khảo về vấn đề nêu trên, Nhà xuất bản Chính trị quốc gia - Sự thật xuất bản cuốn sách ***Vận dụng học thuyết lưu thông tiên tệ của C.Mác trong điều tiết nền kinh tế ở Việt Nam hiện nay (Sách tham khảo)*** của tập thể các tác giả, do PGS.TS. Phạm Quốc Trung, PGS.TS. Phạm Thị Túy đồng chủ biên.

Nội dung cuốn sách được chia thành 2 chương:

Chương I: Vận dụng học thuyết lưu thông tiên tệ của C.Mác vào điều tiết nền kinh tế thị trường trong bối cảnh khủng hoảng kinh tế thế giới.

Chương II: Vận dụng học thuyết lưu thông tiên tệ của C.Mác để nhận diện, phân tích khủng hoảng kinh tế thế giới hiện nay.

Cuốn sách được xuất bản không chỉ có ý nghĩa về mặt lý luận, phương pháp luận mà còn cho thấy lý luận của Mác không lỗi thời, mang tính thực tiễn sâu sắc; các lý thuyết được nghiên cứu trực tiếp góp phần giải quyết một trong những vấn đề đang được đông đảo các nhà nghiên cứu, các nhà hoạch định chính sách đặc biệt quan tâm.

Mặc dù các tác giả đã có nhiều cố gắng trong quá trình nghiên cứu, song do quy mô và tính chất phức tạp của vấn đề nghiên cứu, cuốn sách khó tránh khỏi thiếu sót. Nhà xuất bản và các tác giả mong nhận được những ý kiến đóng góp quý báu của bạn đọc để hoàn thiện cuốn sách trong những lần xuất bản sau.

Xin giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

Tháng 11 năm 2011

NHÀ XUẤT BẢN CHÍNH TRỊ QUỐC GIA - SỰ THẬT

Chương I

VẬN DỤNG

HỌC THUYẾT LƯU THÔNG TIỀN TỆ CỦA C.MÁC VÀO ĐIỀU TIẾT NỀN KINH TẾ THỊ TRƯỜNG TRONG BỐI CẢNH KHỦNG HOẢNG KINH TẾ THẾ GIỚI

I. HỌC THUYẾT LƯU THÔNG TIỀN TỆ CỦA C.MÁC

1. Phương pháp luận để nhận thức về học thuyết lưu thông tiền tệ của C.Mác

Trong bộ *Tư bản* của C.Mác, học thuyết lưu thông tiền tệ không được trình bày một cách liên tục, hoàn chỉnh trong một phần cụ thể, mà nó được trình bày theo lôgic chung của bộ *Tư bản*. Cụ thể, những nghiên cứu của Mác về tiền tệ, lưu thông tiền tệ được trình bày khá chi tiết ở Chương 3 phần I quyển I và phần V (từ chương 21 - 36) của quyển III¹.

Những nội dung chủ yếu liên quan đến vấn đề này được C.Mác đề cập đến là: (i) Các chức năng của tiền tệ,

1. Xem C.Mác và Ph. Ăngghen: *Toàn tập*, Nxb. Chính trị quốc gia, Hà Nội, 1993, t.23, tr. 146-220; t.25, Ph.II, tr.9-238.

quy luật lưu thông tiền tệ trong nền kinh tế hàng hoá tư bản chủ nghĩa; (ii) Nghiên cứu sự phân chia lợi nhuận (P) thành lợi tức (Z) và lợi nhuận doanh nghiệp (P_{dn}); (iii) Làm rõ bản chất của tư bản cho vay, tư bản sinh lợi tức và cơ sở hình thành, bản chất và vai trò của tín dụng ngân hàng...

Việc phân tích nguồn gốc, bản chất của tiền tệ và quy luật về khối lượng tiền tệ cần thiết trong lưu thông được C.Mác trình bày trên nền tảng của việc hiện thực hóa phương pháp trừu tượng hóa khoa học trên cơ sở phối hợp hai phương pháp cụ thể - chủ yếu sau: i/ kết hợp lôgic với lịch sử; ii/ lôgic đi từ trừu tượng đến cụ thể.

Với phương pháp kết hợp lôgic với lịch sử, nghiên cứu của C.Mác về nguồn gốc, bản chất của tiền tệ đã được phân tích một cách rõ ràng, rành trong lịch sử:

Dưới chế độ công xã nguyên thủy, năng suất lao động thấp, chưa có sản phẩm thặng dư, chưa có trao đổi sản phẩm. Đến cuối chế độ công xã nguyên thủy, lực lượng sản xuất phát triển, phân công lao động xã hội dẫn đến tình hình là ở một số công xã có những số lượng sản phẩm vượt quá nhu cầu trực tiếp của công xã và xuất hiện trao đổi sản phẩm giữa các công xã với nhau. Tỷ lệ trao đổi lúc đầu mang tính chất ngẫu nhiên. Ở đây trước khi trao đổi, sản phẩm chưa phải là hàng hóa, chỉ nhờ có trao đổi chúng mới là hàng hóa.

Cùng với sự phát triển của phân công lao động xã hội và tăng năng suất lao động, việc trao đổi hàng hóa ngày càng mở rộng và tác động trở lại sự phân công lao động trong nội bộ các công xã, từ đó xuất hiện trao đổi hàng hóa

cả trong nội bộ các công xã. Sự không ngừng lặp đi lặp lại của trao đổi làm cho nó mở rộng và trở thành một quá trình xã hội đều đặn, số lượng và chủng loại hàng hóa tham gia vào quá trình trao đổi ngày càng tăng lên làm nảy sinh sự cần thiết phải có một vật ngang giá chung phổ biến. Ban đầu hình thái vật ngang giá chung ấy khi thì gắn với hàng hóa này, khi thì gắn với một hàng hóa khác. Cuối cùng nó gắn một cách vững chắc với một loại hàng hóa đặc thù, hay kết tinh lại dưới hình thái tiền.

Sự trao đổi hàng hóa phá vỡ những mối liên hệ thuần túy có tính chất địa phương, thì hình thái tiền lại chuyển sang những hàng hóa do bản chất của nó mà đặc biệt thích hợp với chức năng xã hội của vật ngang giá phổ biến, cụ thể là chuyển sang các kim loại quý và cuối cùng là vàng.

Khi trình bày quy luật về khối lượng tiền tệ cần thiết trong lưu thông, C.Mác đã vận dụng phương pháp trừu tượng hóa khoa học và phương pháp đi từ trừu tượng đến cụ thể. Theo đó, những phân tích của ông về vấn đề này được thể hiện như sau: khối lượng tiền tệ cần thiết trong lưu thông chịu ảnh hưởng của nhiều nhân tố, phải tách riêng từng nhân tố để nghiên cứu rồi mới tổng hợp lại. Trước hết, xét khối lượng tiền tệ cần thiết trong lưu thông khi chỉ đảm nhiệm chức năng phương tiện lưu thông, sau đó xét thêm chức năng phương tiện thanh toán, tiếp theo phân tích ảnh hưởng của chu chuyển của tư bản đến lưu thông tiền tệ và vai trò của tiền tệ trong tái sản xuất và lưu thông của tổng tư bản xã hội. Cuối cùng xét phương tiện lưu thông trong hệ thống tiền tệ, tín dụng nói chung.

Từ phương pháp nghiên cứu trên, nội dung học thuyết lưu thông tiền tệ của C.Mác được trình bày theo nguyên lý: lịch sử bắt đầu từ đâu thì tư duy lôgic cũng bắt đầu từ đó. Ban đầu, C.Mác đã phân tích các hình thái giá trị - từ hình thái đơn giản, đơn nhất hay ngẫu nhiên của giá trị, đến hình thái đầy đủ hay mở rộng của giá trị, rồi lên hình thái chung của giá trị và cuối cùng là bước chuyển từ hình thái phổ biến của giá trị sang hình thái tiền. Tiền chỉ là một loại hàng hóa đặc biệt mà về mặt xã hội, hình thái tự nhiên của nó dần dần gắn liền với hình thái vật ngang giá, trở thành hàng hóa - tiền hay làm chức năng tiền. Với chức năng xã hội đặc biệt, do đó nó đóng vai trò vật ngang giá phổ biến trong thế giới hàng hóa. Cái địa vị độc quyền ấy trong lịch sử đã bị một hàng hóa giành được - đó là vàng.

Để nhận thức một cách chính xác, đầy đủ về học thuyết lưu thông tiền tệ của C.Mác, ngoài việc nắm được phương pháp nghiên cứu, lôgic trình bày, cần nghiên cứu kỹ các giả định mà C.Mác đưa ra - đó là một tất yếu của việc sử dụng phương pháp trừu tượng hóa khoa học, và tất yếu đó lại bị quy định bởi đối tượng nghiên cứu. Theo đó, trong các phân tích C.Mác luôn có những giả định để loại bỏ những nhân tố thứ yếu, để nhận diện rõ hơn những nhân tố chủ yếu phản ánh đầy đủ bản chất cùng với những vận hành mang tính quy luật của đối tượng nghiên cứu. Chẳng hạn, trong 4 chương đầu (XXI - XXIV) phân trình bày về tư bản sinh lợi tức, C.Mác đã dựa trên giả định chưa có ngân hàng, do đó quan hệ kinh tế được đề cập ở đây chỉ là quan hệ trực tiếp giữa một bên là tư bản